

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор комунального
вищого навчального закладу

«Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

О. Л. Позднякова

2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ППН15 «Психолінгвістика»

Галузь знань	0101	Педагогічна освіта
Напрямок підготовки	6.010105	«Корекційна освіта (за нозологіями)»
Освітньо-кваліфікаційний рівень		«бакалавр»

2016–2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Психолінгвістика» для студентів другого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (за нозологіями)».

РОЗРОБНИК:

Турубарова А. В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти, в.о. завідувача кафедри спеціальної освіти

Розглянуто на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол від «01» вересня 2016 року № 01

В.о. завідувача кафедри
спеціальної освіти _____

А. В. Турубарова

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	денна
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта	Варіативна	
	Спеціальність 016 Спеціальна освіта	Семестр	2-й
Модулів – 4	Рівень освіти: перший (бакалаврський)	Аудиторні години: 45год	
Змістових модулів – 3		Лекції: 30 год.	Практичні: 15 год.
Загальна кількість годин – 90			Лабораторні: год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2,5		Самостійна робота 45 год.	
		ІНДЗ: 0 год	
		Вид контролю: диф. залік	

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета навчальної дисципліни: ознайомлення студентів з основними положеннями сучасної психолінгвістики та підготовка до здійснення практичної діяльності з урахуванням закономірностей розвитку мовлення дітей.

Психолінгвістика вивчає глибинні знання та здібності, необхідні людині для того щоб опанувати мовленням в дитинстві і впродовж життя послуговуватися нею.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Оволодіти теоретичними аспектами проблеми зв'язку мови та мислення, мови та свідомості, проблеми «мова та особистість».

2. Оволодіти та в подальшому вільно оперувати професійною термінологією, використовуваною в даній сфері практичної діяльності.

3. Ознайомити з методами психолінгвістики та їх практичного застосування.

4. Ознайомити з категоріями семантики, основами семантичного аналізу.

5. Розкрити закономірності відображення адресанта та адресата у текстах, призначених для діалогічної комунікації

6. Охарактеризувати особливості процесів сприйняття, розуміння та впливу текстів.

В процесі вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- професійну термінологію, що існує в даній сфері;
- історію становлення та розвитку психолінгвістики;
- теорії впливу інформаційних продуктів;
- особливості впливу вербального повідомлення та окремих слів на індивіда.

уміти:

- розрізняти і виправляти типові помилки висловлювання у дорослих і дітей;
- використовувати ефективні мовленнєві аспекти психокорекційного процесу;
- застосовувати техніки переконання в усному виступі та під час переговорного процесу;
- оволодіти стратегіями і тактиками вербальної поведінки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягнути таких результатів навчання (компетентностей):

I. Загальними компетентностями:

1. Інструментальними:

- здатність ідентифікувати, формулювати та виконувати завдання;
- здатність до розуміння предмету, вивчення дисципліни та розуміння фаху.

2. Міжособистісними:

- здатність працювати в команді;
- здатність діяти на основі етичних міркувань.

3. Системними:

- здатність працювати самостійно;
- здатність навчатися, здійснювати особистий, професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність.

II. Фаховими компетентностями:

- володіти методами збору і документації лінгвістичних даних;
- володіти навичками оформлення і представлення результатів наукового дослідження;
- вміти користуватися лінгвістично орієнтованими програмними продуктами;
- володіти методами фоносемантичного і асоціативного аналізу лінгвістичних об'єктів;
- мати здатність застосовувати знання на практиці;
- вміти бачити міждисциплінарні зв'язки досліджуваних дисциплін і розумінням їх значення для майбутньої професійної діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль І. Методологічні та теоретичні основи психолінгвістики.

Тема 1. Предмет психолінгвістики, причини виникнення, галузева належність.

Психолінгвістика як наука, її предмет та об'єкт вивчення. Теоретико-методологічні основи психолінгвістики. Основні розділи психолінгвістики. Зв'язок психолінгвістики з іншими науками. Методи дослідження в психолінгвістиці.

Історія психолінгвістики. Предтечі виникнення психолінгвістики (Вільгельм фон Гумбольдт, Ф. де Соссюр, Будуен де Куртене, О. О. Потебня, Л. В. Щерба). Л. С. Виготський як психолінгвіст і внесок його школи в психолінгвістику (О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, О. О. Леонтьєв, П. Я. Гальперін, Д. Б. Ельконін, Л. І. Божович, О. В. Запорожець, М. І. Жинкін).

Причини виникнення психолінгвістики. Психолінгвістика першого покоління (Н. Пронко, Ч. Озгуд, Дж. Керолл). Психолінгвістика другого покоління (Н. Хомський, Дж. Міллер. Психолінгвістика третього покоління (Дж. Верч, Ж. Нуазе, Д. Дюбу). Внесок І. А. Зимньої, Є. І. Негневицької, Т. В. Рябової-Ахутіної, Л. В. Сахарного, Т. М. Дрідзе, А. М. Шахнаровича та ін. у розвиток психолінгвістики як науки. Сучасний стан розвитку психолінгвістики.

Тема 2. Мовлення як багатовимірний феномен.

Мовлення – феномен психіки, її вища психічна функція. Зв'язок мовлення з мисленням та іншими нерозривно з'єднаними психічними процесами, станами і властивостями особистості. Кореляція мовлення зі свідомістю. Підсвідоме (неусвідомлюване) і свідоме в мовленні, їх співвідношення. Мовленнєва поведінка

Мовлення як нейропсихофізіологічний прояв. Мовлення з позиції нейролінгвістики і нейропсихології. Мовлення в аспекті комунікації і спілкування. Мовлення і мова як комплементарні структури. Мовлення як мова в контексті індивідуальної свідомості. Мовлення як мовний код, як діюча мовна система, його семіотичний характер.

Мовлення – складний системний психічний процес, його когнітивна й емоційно-вольова основа. Мовлення як психічна властивість людини. Відображення в мовленні спрямованості особистості, її настанов і тенденцій, потреб, інтересів, схильностей та ідеалів.

Мовлення як мовна, мовленнєва, комунікативна, прагматична, дискурсивна компетенція людини. Мовленнєва і мовна організація індивіда. Смыслоформування і смыслоформулювання – продукти мовлення. Мовленнєвий досвід. Індивідуальна мовна і мовленнєва системи. Мовлення як діяльність. Мовленнєва подія. Мовленнєва ситуація. Дискурс. Висловлювання. Текст. Мовленнєвий акт. Мовленнєвий вчинок. Інтегративна теорія мовлення І. М. Румянцевої.

Тема 3. Види знань і особливості їх функціонування в мовленнєвмісненні та життєдіяльності людини.

Проблема знань – ключова проблема в людинознавчих науках. Динаміка підходів до проблематики знань. Знання і метазнання. Наукове і житейське знання. Психологічний статус знань. Специфіка живого знання. Різні підходи до класифікації знань, його джерела. Два підходи до трактування феномену знань (традиційний, логіко-раціональний і новий, що формується).

Функція знань в діяльності людини в теорії діяльності О. М. Леонтьєва. орієнтувальна основа діяльності. Ситуативне знання і знання загального роду. Образ світу. Система предметних значень, відображена в свідомості. Вербальне знання. Особливості знань як надбання індивіда. Колективне знання (КЗ1), як надбання лінгвокультурної спільноти. Колективне знання (КЗ2) як зареєстрована в продуктах діяльності частина колективного знання. Індивідуально-особистісне, емоційно-оціночне знання.

Мовні знання і знання про світ, знання і переживання зрозумілості і відношення до знання. Актуально усвідомлюване і вивідне знання. Вербалізоване і невербалізоване знання. Первинна і вторинна метамова. Джерела знань. Вроджене знання. Взаємодія вродженого і набутого знання при оволодінні і користуванні мовою. Знання мови (процедуральне і декларативне знання). Імплицитні і експліцитні, усвідомлювані і неусвідомлювані знання. Знання при оволодінні і користуванні мовою.

Тема 4. Мовлення і мова. Мовленнєва діяльність.

Співвідношення мовлення і мови. Роль мовлення у життєдіяльності людини. Функції мовлення і мови. Прояви мовлення: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Говоріння як вид мовленнєвої діяльності (предмет, продукт говоріння, результат, засоби, способи реалізації, характерні одиниці). Слухання (аудіювання) як вид мовленнєвої діяльності. Фази слухання.

Читання як вид мовленнєвої діяльності. Етапи процесу читання. Письмо як вид мовленнєвої діяльності. Психологічний зміст процесу письма. Етапи процесу письма. Роль слухового аналізатора у процесі письма. Роль артикуляції в процесі письма. Зорова організація письма. Види мовлення: зовнішнє і внутрішнє мовлення.

Методи дослідження зовнішнього і внутрішнього мовлення. Істотні ознаки мовленнєвої діяльності, ієрархічна вертикальна її будова: мовленнєві дії, мовленнєві операції, механізми мовлення. Горизонтальна (фазова) будова мовленнєвої діяльності: мотив, інтенція, внутрішнє програмування, граматичне структурування, кінетична (моторна) реалізація.

Змістовний модуль II. Основи психолінгвістики.

Тема 5. Мовленнєвий/мовний механізм людини.

Функціонування мовленнєвомовного механізму у постійній взаємодії всіх психічних процесів. Різні трактування поняття “механізм”. Фундаментальні механізми психічної діяльності людини. Механізми мовленнєвої діяльності. Загальне поняття мовленнєвого/мовного механізму і пов’язані з ним проблеми мовної свідомості. Основні принципи функціонування мовленнєвомовного механізму. Різні підходи до опису його роботи. Розвиток механізмів мовлення і мови у дітей дошкільного віку.

Тема 6. Моделювання процесів мовленнєвипродукції.

Особливості процесів продукування мовлення. Динаміка підходів до моделювання процесів мовленнєвиробництва. Моделі мовленнєвомисленнєвого процесу і продукування мовлення. Трансформаційно-генеративна граматики Н. Хомського. Моделі Л. С. Виготського, О. Р. Лурії, О. О. Леонтьєва, Т. В. Ахутіної, О. О. Залевської, Т. В. Ушакової та ін. Мовленнєві помилки з позиції моделей мовленнєвомисленнєвого процесу.

Тема 7. Моделювання процесів розуміння мовлення.

Тексти, що звучать і що записані: спільне і різне в процесах сприймання і розуміння. Основні особливості сприймання тексту зі слуху і письмового мовлення. Етапи сприймання мовлення. Неусвідомленість сприймання. Осмисленість сприймання. Сприймання букв і слів. Сприймання речень. Моделі сприймання мовлення.

Розуміння як побудова ментальної моделі, як побудова проєкції тексту, як прояв особистісного смислу. Опори під час розуміння тексту. Значення і смисл. Розуміння слова. Розуміння речень. Розуміння тексту.

Тема 8. Мовні значення як надбання індивіда.

Загальні питання теорії значень. Подвійне життя значень. Функції значення слова і граматичної форми в індивідуальній свідомості. Форми існування значень та їх моделювання. Значення слова і словоформи та можливості їх опису. Різні підходи до опису значень слова: асоціативний, параметричний, ознаковий, прототипний, ситуаційний.

Тенденції в трактуванні значень слова: значення та інтелектуальні можливості людини; константність і варіативність значення, співвідношення суб'єктивного і об'єктивного в значенні слова, корпоральна семантика, значення слова як сіть зв'язків, біокультурна теорія значення. Функціонування значень.

Тема 9. Ментальний лексикон, висловлення, висловлювання, текст, дискурс як одиниці мовленнєвого спілкування.

Лексикон як динамічна функціональна система, «ядро» лексикону людини. Нові дослідження ментального лексикону. Різні підходи до моделювання лексикону. Проблема функціонування слова як одиниці лексикону людини. Моделювання процесів впізнання слів, утворювальних (продуктивних) слів, неоднозначних слів, ідентифікації фразеологізмів, словесних новоутворень. Висловлення, його моделювання як процесу породження фрази (речення). Специфіка породження висловлення. Особливості висловлювання як одиниці мовленнєвої діяльності і комунікації. Динамічне трактування висловлювання, лінгвістичні і психолінгвістичні підходи.

Висловлювання як мовленнєва дія. Діалогічні і монологічні висловлювання, їх характеристики: спільне і відмінне. Психолінгвістична природа тексту, його зв'язність і цілісність. Ознаки зв'язності і цілісності. Висловлювання і текст – психолінгвістичні категорії. Якість текстів, необхідних для достатнього сприймання і розуміння дошкільниками. Дискурс, різні підходи до його трактування.

Змістовний модуль III. Психолінгвістика розвитку.

Тема 10. Предмет і завдання психолінгвістики розвитку.

Дитяче мовлення як предмет дослідження. Мета вивчення мовлення дитини. Розвідки і концепції мовленнєвого онтогенезу Л. С. Виготського, Ж. Піаже, Дж. Бреднера, О. Р. Лурії, О. М. Леонтьєва, Г. С. Костюка, Д. Ф. Ніколенка, Б. Ф. Баєва, О. М. Раєвського, А. М. Богуш, О. О. Леонтьєва, Д. Б. Ельконіна.

Періодизація мовленнєвого онтогенезу. Проблема середовищного і генетичного впливу на мовленнєвий розвиток. Психолінгвістична діагностика. Актуальні проблеми психолінгвістичного розвитку дітей дошкільного віку.

Тема 11. Мовленнєвий онтогенез.

Витоки мовленнєвої здібності в до словесний період: крик і його функціональне значення; розвиток звукопродуруючої сторони дитячих вокалізацій; рецептивно-мовленнєва здатність; символічна функція і специфіка моменту прояву перших слів; психологічний зміст дословесних голосних експресій і конвенціональних аспектів немовляти. Основні риси дословесного періоду розвитку дитини 1-го року життя. Розвиток синтагматичної і парадигматичної фонетики.

Онтогенез синтагматичної граматики: лексичний синтаксис, конструктивна синтагматична граматики, парадигматична граматики, зокрема не фонологічна морфеміка, фонологічна морфеміка, морфонологічна морфеміка (2 роки). Проторечення в ранньому дитячому мовленні. Евристичний принцип у засвоєнні мови дитиною. Становлення граматики дитячого мовлення. Когнітивні основи розвитку граматики. Прояв умовнорефлекторних механізмів у формуванні граматичних відношень.

Становлення граматики дитячої мови як результат трансформацій внутрішньомовленнєвих структур. Дитяча словотворчість. Дитячі інновації. Умови взаємодії словесних елементів. Синтез словесних елементів у дитячому мовленні. Узагальненні словесні значення та їх системи у дітей. Дитячі неологізми. Синтаксичний фактор у дитячому мовленні. Синтаксичні стереотипи в мовленнєвих процесах. Дитячі мовленнєві інтенції.

Особливості розвитку діалогічного мовлення дошкільників. Ситуативність їх висловлювань. Онтогенез контекстного мовлення. Становлення функціонально-сміслових типів мовлення – розповіді, опису, міркування. Шляхи розвитку дитячих монологів за даними

Т. В. Ахутіної, Л. С. Виготського, О. О. Леонтьєва, Б. Ф. Баєва, М. І. Жинкіна, О. Р. Лурія, А. М. Леушиної, І. М. Румянцевої, Д. Б. Ельконіна, О. М. Шахнаровича. Евристичність дитячих монологічних висловлювань. Процесуальні аспекти текстотворення на дошкільному етапі онтогенезу.

Особливості мотивації мовлення дітей. Розвиток мовленнєвих інтенцій. Мовленнєве ціле утворення. Онтогенез і специфіка внутрішнього програмування мовлення та його граматичне структурування. Внутрішньо- і зовнішньомовленнєві операції у дітей дошкільного віку. Онтогенез мовленнєвих дій. Домовні і мовні операції. Зміщення мотиву на мету під час розвитку мовленнєвої діяльності у дітей, її типологічні особливості та індивідуальні відмінності. Умови, передумови, закономірності, принципи та шляхи мовленнєдіяльнісного онтогенезу.

Об'єктивна обумовленість лінгвістичної природи психологічно несвідомого. Неусвідомлюваний аналіз, синтез і узагальнення в мові як основа розвитку дитячої мовленнєво-мовної компетенції. Конструктивний характер оволодіння дитини мовою. Виформування дитиною імпліцитних правил використання мови. Індивідуальні, живі, особистісні знання мови як стратегії опори використання мови. Спонтанне мовлення і спонтанна рефлексія над мовою в розвитку мовно-мовленнєвої компетенції. Дослідження Дж. Каца, Д. Макніла, Н. Хомського, Ч. Озгуда, Дж. Міллера, О. О. Леонтьєва, О. Р. Лурії, Л. В. Сахарного, Е. Ленберга, Л. Блумфільда, Дж. Керролла, Л. В. Щерби, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, Л. С. Виготського, М. І. Жинкіна, О. В. Запорожця, Ф. О. Сохіна, О. М. Шахнаровича, Д. Б. Ельконіна, М. Холідея, А. Картера, Т. М. Ушакової, С. Н. Цейтлін, М. В. Русакової, Д. Слобіна, Г. Р. Добрової, М. Б. Єлісєєвої, Дж. Грін, А. Ребера та інших щодо розвитку в дітей мовленнєво-мовної компетенції.

Змістовний модуль IV. Методи психолінгвістичних досліджень.

Тема 12. Експеримент в психолінгвістиці.

Типи психолінгвістичних експериментів. (асоціативний, методика доповнення, метод семантичного диференціала). Методики проведення та обробки результатів. Сфери застосування результатів ПСХЛЕ. Дискурс-аналіз: широке (як інтегральна сфера вивчення мовного спілкування з точки зору його форми, функції і соціально-культурної обумовленості) і вузьке (як дослідження потоку мови) розуміння дискурс-аналізу. Постановка цілей, завдань. Формулювання гіпотез. Вибір методики і продуктивність дослідження. Різновиди дискурс-аналізу: ідентифікативно-інтерпретативний, лінгвосеміотичний, інтертекстуальні, міфологічний, аналіз комунікативних стратегій, аналіз соціальних індикаторів (символів), соціально-рольовий аналіз.

Інтент-аналіз як виявлення через вербальну продукцію ініціюючого її інтенційного імпульсу. Іntenційність як властивість свідомості. Методики інтент-аналізу: методика оціночної шкали Т. Н. Ушакової (виявлення спрямованості комунікативних на певному колі референційних об'єктів, кваліфікація оціночних устремлень при їх обговоренні); методика «ментальних карт» В. В. Латінова (експлікація значущих об'єктів обговорення і їх дескрипторів)

Тема 13. Прикладні аспекти психолінгвістики.

Ідентифікація особистості по промові. Лінгвістика брехні. Штучний інтелект. Лінгвістична експертиза. Мовний вплив. Лінгвокогнітивний механізм маніпулятивного впливу. Феномен маніпуляції. Походження терміна «маніпуляція». Основні і додаткові ознаки маніпулятивного впливу. Функції маніпуляції. Поняття маніпулятивної ситуації. Складові контексту маніпулятивного впливу: фізичні умови, культурний фон, соціальний контекст. Структура маніпулятивної ситуації: соціально-рольові приписи і актуалізація певного сценарію. Типологія маніпулятивної комунікації. Види маніпуляції. Цілеспрямоване перетворення інформації: приховування, різновиди способів подачі (несистематизована подача, подача інформації дрібними порціями, особлива компоновка тим, специфіка моменту

подачі, гранична подача). Способи спотворення інформації. Мовні засоби експлікації базової опозиції «свій» – «чужий»: лексичний, морфологічний, синтаксичний рівні. Метафора як спосіб структурування реальності. Семантичні прийоми реалізації маніпулятивного впливу. Використання в маніпулятивній комунікації принципу комунікативного співробітництва Х. Грайса. Постулати спілкування: максимум кількості, максимум якості, максимум релевантності, максимум манери. Використання прийому міжфреймового переходу. Використання перформативів і імперативів як способу висловити ілокутивну функцію. Усунення суб'єкта дії як реалізація принципу «контрольованості / неконтрольованості ситуації». Використання прагми як спосіб такої репрезентації концепту, яка релевантна даної ситуації спілкування.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем змістових модулів	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль I. Методологічні та теоретичні основи психолінгвістики.						
1. Предмет психолінгвістики, причини виникнення, галузева належність.	6	2	1	-	-	3
2. Мовлення як багатовимірний феномен	6	2	1	-	-	3
3. Види знань і особливості їх функціонування в мовленнєвостанові та життєдіяльності людини.	6	2	1	-	-	3
4. Мовлення і мова. Мовленнєва діяльність.	6	2	1	-	-	3
Разом за змістовим модулем 1	24	8	4	-	-	12
Змістовий модуль II. Основи психолінгвістики.						
5. Мовленнєвий/мовний механізм людини.	6	2	1	-	-	3
6. Моделювання процесів мовленнєвостановлення.	6	2	1	-	-	3
7. Моделювання процесів розуміння мовлення.	6	2	1	-	-	3
8. Мовні значення як надбання індивіда.	6	2	1	-	-	3
9. Ментальний лексикон, висловлення, висловлювання, текст, дискурс як одиниці мовленнєвого спілкування.	6	2	1	-	-	3
Разом за змістовим модулем 2	30	10	5	-	-	15
Змістовий модуль III. Психолінгвістика розвитку.						
10. Предмет і завдання психолінгвістики розвитку.	6	2	1	-	-	3
11. Мовленнєвий онтогенез.	18	6	3	-	-	9
Разом за змістовим модулем 3	24	8	4	-	-	12
Змістовий модуль IV. Методи психолінгвістичних досліджень.						
12. Експеримент в психолінгвістиці.	6	2	1	-	-	3
13. Прикладні аспекти психолінгвістики.	6	2	1	-	-	3
Разом за змістовим модулем 4	12	4	2	-	-	6
Усього	90	30	15	-	-	45

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
1	1	Предмет психолінгвістики, причини виникнення, галузева належність.	2
2	2	Мовлення як багатовимірний феномен	2
3	3	Види знань і особливості їх функціонування в мовленнєвостанові та життєдіяльності людини.	2

4	4	Мовлення і мова. Мовленнєва діяльність.	2
5	5	Мовленнєвий/мовний механізм людини.	2
6	6	Моделювання процесів мовленнєпородження.	2
7	7	Моделювання процесів розуміння мовлення.	2
8	8	Мовні значення як надбання індивіда.	2
9	9	Ментальний лексикон, висловлення, висловлювання, текст, дискурс як одиниці мовленнєвого спілкування.	2
10	10	Предмет і завдання психолінгвістики розвитку.	2
11	11	Мовленнєвий онтогенез.	6
12	12	Експеримент в психолінгвістиці.	2
13	13	Прикладні аспекти психолінгвістики.	2
Усього			30

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
1	1	Предмет психолінгвістики, причини виникнення, галузева належність.	1
2	2	Мовлення як багатовимірний феномен	1
3	3	Види знань і особливості їх функціонування в мовленнємисленні та життєдіяльності людини.	1
4	4	Мовлення і мова. Мовленнєва діяльність.	1
5	5	Мовленнєвий/мовний механізм людини.	1
6	6	Моделювання процесів мовленнєпородження.	1
7	7	Моделювання процесів розуміння мовлення.	1
8	8	Мовні значення як надбання індивіда.	1
9	9	Ментальний лексикон, висловлення, висловлювання, текст, дискурс як одиниці мовленнєвого спілкування.	1
10	10	Предмет і завдання психолінгвістики розвитку.	1
11	11	Мовленнєвий онтогенез.	3
12	12	Експеримент в психолінгвістиці.	1
13	13	Прикладні аспекти психолінгвістики.	1
Усього			15

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
1	1	1.Опрацювати статтю Холода О. Розвиток психолінгвістики у вітчизняній науці. Психолінгвістика в Інтернеті (Історія розвитку психолінгвістичних ідей 2006 року, опублікованих на домені (UA) (Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2007. – Вип.12. – С. 353-358). Виписати наукові сайти з ім'ям українського домену (.UA).	3

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
		<p>2. Законспектувати II-й розділ навчального посібника «Психологія мовлення і психолінгвістика» (Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С.67-101) – «Психолінгвістика як наука про сприймання, розуміння і породження мовленнєвого висловлювання».</p> <p>3. Підготувати реферати на теми (на вибір): Л. С. Виготський як психолінгвіст і внесок його школи в психолінгвістику. Ідеї В. Гумбольдта і психолінгвістика. Ідеї І. Будуена де Куртене і психолінгвістика. Ідеї О. О. Потебні і психолінгвістика. Фердинанд де Соссюр про розрізнення понять «мова» й «мовлення».</p> <p>4. Прочитати статтю Г. В. Дьяконова, Т. В. Слободяник «Психологічні особливості діалогічної проєктивної методики незавершених речень» (Психолінгвістика [зб. Наук. Праць Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2009. – №3. – С. 40-47]). Спроекувати метод відповідно до старших дошкільників. Продемонструвати в аудиторії.</p> <p>5. Підготувати опис методів дослідження в психолінгвістиці. Продемонструвати застосування того чи іншого методу в роботі з дітьми.</p>	4
2	2	<p>1. Опрацювати статтю І. М. Румянцевой «Речь: языковое и психическое (о психолингвистических универсалиях)» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2006. – Вип.9. – С.109-113). Підготувати тези за статтею щодо опису «мовлення» як феномену психіки.</p> <p>2. Законспектувати I-й розділ навчального посібника «Психологія мовлення і психолінгвістика» (Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С.8-66) – «Мовлення як об'єкт наукових досліджень».</p>	3
3	3	<p>1. Опрацювати статтю Л. Д. Головкиної «Мовна картина світу: психолінгвістичний аспект» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2008. – Вип.15. – С.72-74). Виписати визначення поняття «мовна картина світу».</p> <p>2. Опрацювати статтю І. Шарапи «Психолінгвістичний образ світу у свідомості людини» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2007. – Вип.12. – С.240-243). Записати узагальнені висновки.</p> <p>3. Законспектувати статтю Н. Гавриш, Д. Дроздової «Відображення особливостей світосприймання в мовленні дошкільників» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія</p>	3

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
		Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2007. – Вип.12. – С.10-13).	
4	4	1. Законспектувати статтю Л. О. Калмикової «Мовленнєва діяльність як складова предмету психолінгвістики» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2007. – Вип.12. – С.160-164.). Поставити запитання за змістом статті. 2. Підготувати реферат на тему: «О. Р. Лурія про мозкову організацію мовленнєвої діяльності».	3
5	5	1. Законспектувати параграф 1.7 «Проблеми психодидактики в контексті мовленнєвого розвитку старших дошкільників» із монографії Л. О. Калмикової «Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку» (С. 89-109). 2. Проаналізувати статтю Т. В. Ахутіної «Роль правої півкулі у побудові тексту» (Психолінгвістика [зб. Наук. Праць Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2009. – №3. – С. 10-28]).	3
6	6	1. Опрацювати параграф 1.5. «Процесуальні аспекти текстотворення на дошкільному етапі онтогенезу» (із монографії Л. О. Калмикової «Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку». – С. 58-78). Виписати особливості текстотворення розповіді, опису й міркування.	3
7	7	1. Законспектувати статтю М. Б. Єлисеєвої «Розуміння й продукування мовлення дитиною раннього віку» (рос. мовою) (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2008. – Вип.15. – С.152-155). 2. Законспектувати параграф 4.8. «Сприймання й розуміння дітьми компонентів усного висловлювання» із монографії Л. О. Калмикової «Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку». – С. 237-247). Визначити особливості сприймання мовлення дітьми.	3
8	8	1. Опрацювати параграф 4.2. «Генезис значення і смислу слів дітей дошкільного віку» із монографії Л. О. Калмикової «Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку». – С. 174-183). 2. Законспектувати статтю Г. В. Калмикова «Значення і смисл в психологічному розвитку дитини» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2008. – Вип.15. – С. 88-91). 3. Опрацювати статтю Т. В. Ахутіної «Як діти 5-7 років передають смисл картинки: нейролінгвістичне дослідження» (рос. мовою) (Психолінгвістика [зб. Наук. Праць Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2009. – №4. – С. 10-21]).	3

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
9	9	1. Законспектувати статтю Н. А. Чепелевої «Текст як об'єкт психолінгвістичного дослідження» (рос. мовою) (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2007. – Вип.12. – С.234-240).	3
10	10	1. Підготувати доповіді (реферати) на теми: «Дитяче мовлення як предмет дослідження у працях ... (Л. С. Виготського, Ж. Піаже, Дж. Бреднера, О. Р. Лурія, О. М. Леонтьєва, Г. С. Костюка, Д. Ф. Ніколенка, А. М. Богуш, О. О. Леонтьєва, Д. Б. Ельконіна та ін.)».	3
11	11	1. Законспектувати статті: – А. М. Богуш «Витоки розвитку мовної особистості: мовленнєве середовище і слово педагога» (Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2006. – Вип.12. – С.6-10). Поставити запитання за змістом статті. – Н. В. Гавриш «Мовленнєвотворча діяльність дошкільників як предмет наукового дослідження»(Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [збірник наукових праць]. – Переяслав-Хмельницький. – 2006. – Вип.12. – С.13-17). – М. Б. Єлісеєвої «Особливості засвоєння складової структури слова дитиною» (Психолінгвістика [зб. Наук. Праць Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2009. – №4. – С. 137-145]). 2. Підготувати доповіді на теми (на вибір): – Третій рік життя: виховання мовної особистості. – Перші слова. Початок розвитку лексики. – Становлення граматики дитячого мовлення. – Основні комунікативні стратегії у процесі породження мовлення дітьми раннього віку. – Дитяча словотворчість. – Дитячі інновації. – Дитячі неологізми. 3. Підготувати реферати на теми (на вибір): – Розвиток творчих здібностей дітей середньої (старшої) групи в театралізованій діяльності засобом моделювання казок. – Використання скоромовок у роботі з розвитку мовлення старших дошкільників. – Особливості розвитку діалогічного мовлення дошкільників.. – Психолінгвістичні особливості формування в дошкільників комунікативно-мовленнєвих навичок і вмінь будувати розповіді. – Психолінгвістичні основи навчання дошкільників опису. – Психолінгвістика формування у дітей старшого дошкільного віку вмінь будувати міркування. – Твори усно-поетичної творчості як засіб розвитку граматичної правильності мовлення. 4. Підготувати доповіді на теми:	9

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
		<ul style="list-style-type: none"> – Особливості мотивації мовлення дітей – Внутрішньо- і зовнішньомовленнєві операції у дітей дошкільного віку – Онтогенез мовленнєвих дій. Домовні і мовні операції – Умови, передумови, закономірності, принципи та шляхи мовленнєдіяльнісного онтогенезу. 	
12	12	<p>1. Побудуйте власну модель-схему породження мовлення, аргументуйте її структуру, дайте визначення кожного процесуального етапу.</p> <p>2. Обґрунтуйте переваги і недоліки пословної, фразової та текстуальної моделей сприймання-розуміння дискурсу.</p>	3
13	13	<p>1. Визначте основні характеристики мовленнєвої вправності особистості.</p> <p>2. Охарактеризуйте механізми контролю мовної правильності висловлювання.</p>	3
		Усього	45

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

- **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування.

- **методи письмового контролю:** самостійна робота, модульне письмове тестування, реферат, презентації.

- **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Формами перевірки та контролю знань студентів є:

1. *Попередній контроль* застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань студентів для планування навчального матеріалу.

2. *Поточний контроль* є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня засвоєння навчального матеріалу.

3. *Проміжний контроль* дозволяє перевірити ступінь засвоєння матеріалу після закінчення вивченого модулю.

4. *Підсумковий контроль* застосовується після вивчення студентом усього обсягу вивченого матеріалу. Видом підсумкового контролю з дисципліни є диф. залік.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Кількість балів	ЗМ 1				ЗМ 2					ЗМ 3		ЗМ 4	
	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13
Практичні заняття (26 б)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Самостійна робота (26 б)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Поточний модульний контроль (48 б)	14				14					10		10	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою академії	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	82 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 81 (добре)		
D	64 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 63 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Перелік питань до заліку

1. Розкрийте історію виникнення і становлення науки психолінгвістика.
2. Охарактеризуйте основні віхи у розвитку.
3. Опишіть психолінгвістику як самостійну дисципліну інтегративного типу (об'єкт, предмет, статус).
4. Опишіть періодизацію становлення та розвитку психолінгвістики.
5. Назвіть аспекти мовних явищ (по А.А. Леонтьєву).
6. Назвіть галузі психолінгвістики (актуальні напрямки в сучасній психолінгвістиці).
7. Охарактеризуйте основні теорії філогенезу.
8. Розкрийте поняття мовна здатність (структура: аспекти, зміст, проблема природи мовної здатності).
9. Перерахуйте проблеми внутрішнього мовлення (структура, особливості формування і функціонування).
10. Розкрийте сутність онтогенезу мови: модель мовного онтогенезу.
11. Розкрийте поняття текст як об'єкт психолінгвістики: текст в повсякденній свідомості і в науковому знанні, зв'язність, цілісність.
12. Охарактеризуйте інтерпритованість як ключова характеристика тексту, зміст - сенс, рівні сенсу.
13. Опишіть невербальні засоби спілкування: класифікація, роль, функції в комунікації.
14. Охарактеризуйте сприйняття мови: рівнева модель мово сприйняття.
15. Опишіть розуміння мови / тексту.
16. Розкрийте психолінгвістичні особливості розуміння мови
17. Назвіть типи асоціацій, різновиди асоціативних тестів у психолінгвістиці.
18. Опишіть методика суб'єктивної взаємодії та метод градуального шкалювання.
19. Розкрийте внесок вітчизняних і зарубіжних лінгвістів і психологів в розвиток науки.
20. Охарактеризуйте підхід до людської комунікації від лінгвістики.
21. Охарактеризуйте підхід до людської комунікації від психології.
22. Охарактеризуйте підхід до людської комунікації від теорії інформації.
23. Опишіть схему людської комунікації.
24. Розкрийте сутність дослідження мови методами контент-аналізу.
25. Опишіть аналіз експресивної мови.
26. Розкрийте анатомічні, фізіологічні та психофізіологічні передумови виникнення мови.
27. Дайте характеристику відкриття К. Верніке і П. Брока.
28. Розкрийте сутність теорії вузького локалізаціонізму.
29. Охарактеризуйте письмову мову.
30. Розкрийте особливості дитячої мови і оволодіння мовою дітьми.
31. Розкрийте сутність дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених в області розвитку мови у дітей (Р. Якобсон, Ж. Піаже, Л.С. Виготський).
32. Перерахуйте стадії до мовного розвитку.
33. Назвіть порушення мови при психічних захворюваннях.
34. Розкрийте особливості мови при неврозах.
35. Наведіть відмінності мови у хворих істерією, неврастенією і обсессивно-фобічні синдромом.
36. Охарактеризуйте мову при шизофренії.
37. Охарактеризуйте мову при епілепсії.
38. Охарактеризуйте мову при маніакально-депресивний психоз.
39. Охарактеризуйте мову при гипоманіакальному і депресивному стані.
40. Поясніть поняття сенс і категоризація.
41. Розкрийте сутність силогізмів, метафор та ідіом.
42. Розкрийте психологічні і нейролінгвістичне аспекти вивчення другої мови:
43. Охарактеризуйте декларативну і процедурну пам'ять.

44. Опишіть імпліцитні та експліцитні знання.
45. Особливості нейролінгвістичного програмування, когнітивної психології та Еріксонівського гіпнозу як об'єктів вивчення психолінгвістики.
46. Розкрийте сутність сучасного стану психолінгвістики: актуальні проблеми, тенденції розвитку.
47. Опишіть вербальну сугестію: теорія і можливості використання.
48. Опишіть словотвір в мовній діяльності.
49. Розкрийте сутність психолінгвістичних експериментів Л.В. Цукрового.
50. Опишіть слово в свідомості людини.
51. Розкрийте значення слова і можливості його опису.
52. Перерахуйте підходи до тактовки і опису значення (асоціативний, параметричний, признаковий, прототипний, ситуаційний)
53. Назвіть психолінгвістичні проблеми дослідження тексту.
54. Опишіть динаміку дослідницьких підходів до розуміння тексту.
55. Розкрийте особливості психолінгвістики мовного впливу.
56. Опишіть інформаційно-психологічний вплив.
57. Розкрийте поняття психолінгвістика подій (або «правопівкульний» підхід).

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Глухов В. П. Основы психолінгвістики / В. П. Глухов. – Москва : АСТ: Астрель, 2008. – 351 с.
3. Горелов И. П. Основы психолінгвістики / И. П. Горелов, К. Ф. Седов. – Москва : Лабиринт, 2001. – 320 с.
4. Куранова С. І. Основы психолінгвістики : навчальний посібник / С. І. Куранова. – Київ : Академія, 2012. – 208 с.
5. Леонтьев А. А. Основы психолінгвістики / А. А. Леонтьев. – Москва : Смысл, 2003. – 287 с.
6. Пахомова Н. Г. Основы психолінгвістики: навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 – Корекційна освіта / Пахомова Н. Г.; Полт. держ. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Вид.2-ге, доповн. – Полтава: АСМІ, 2009. – 170 с.
7. Уланович О. И. Психолінгвістика: учебное пособие / О. И. Уланович. – Минск : Гревцова, 2010. – 240 с.
8. Фрумкина В. М. Психолінгвістика: учебное пособие / В. М. Фрумкина. – Москва : Академия, 2006. – 320 с.

ДОДАТКОВА:

1. Белянин В. П. Психолінгвістика: Учеб. пособие / В. П. Белянин – Москва : МПСИ, 2003. – 323 с.
2. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание: перевод с англ., отв. ред. М. А. Кронгауз / А. Вежбицкая. – Москва : Русские словари, 1996 – 412 с.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – 5-е изд. испр. – Москва : Лабиринт, 1999. – 350 с.
4. Жинкин Н. И. Психолінгвістика: Избр. тр. / Н. И. Жинкин. – Москва : Лабиринт, 2009. – 288 с.
5. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – Москва : Наука, 1982. – 158 с.
6. Залевская А. А. Введение в психолінгвістику: учебное пособие / А. А. Залевская. – Москва, 1999. – 350 с.
7. Залевская А. А. Проблемы психолінгвістики: учеб. пособие / А. А. Залевская – Калинин : КГУ, 1983. – 86 с.
8. Исенина Е. И. Психолінгвістические закономерности речевого онтогенеза / Е. И. Исенина. – Иваново : ИВГУ, 1983. – 78 с.
9. Красиков Ю. В. Алгоритмы порождения речи / Ю. В. Красиков. – Орджоникидзе : ИР, 1990. – 240 с.
10. Мельникова А. А. Язык и национальный характер. Взаимосвязь структуры языка и ментальности / А. А. Мельникова. – Санкт-Петербург : Речь, 2003. – 320 с.
11. Сахарный Л. В. Введение в психолінгвістику / Л. В. Сахарный. – Ленинград : Просвещение, 1989. – 236 с.
12. Седов К. Ф. Нейропсихолінгвістика / К. Ф. Седов. – Москва : Лабиринт, 2007. – 224 с.
13. Слобин Д. Психолінгвістика: пер. с англ. / Д. Слобин, Дж. Грин. – Москва : Прогресс, 1976. – 350 с.
14. Солсо Р. Л. Когнитивная психология: пер. с англ. / Р. Л. Солсо. – Москва : Тривола, 1996. – 600 с.
15. Социальная психолінгвістика: хрестоматія. – Москва : Лабиринт, 2007. – 336 с.
16. Уланович О. И. Психолінгвістика: учеб.-метод. пособие. / О. И. Уланович. – Минск : МИУ, 2004. – 75 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ:

1. http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/PSIHOLINGVISTIKA.html
2. <http://www.nopril.ru/science/doc.php?ID=35>
3. <http://flogiston.ru/library/saharn>
4. <http://www.pedlib.ru/Books/3/0307>
5. <http://www.infolex.ru/Cs19.html>